

ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

Заяць Л. І.,

асистент кафедри англійської мови Гуманітарного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається проблема формування професійної інформаційно-комунікаційної компетенції із застосуванням сучасних технологій навчання в процесі вивчення іноземної мови. Визначено умови, що сприяють розвитку іншомовної професійної комунікативної компетенції студентів при застосуванні нових інформаційних технологій.

Ключові слова: професійно-орієнтовне навчання, інформаційно-комунікативні технології навчання, професійна інформаційно-комунікаційна компетенція.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У процесі втілення інтеграційних європейських прагнень України необхідне якнайскоріше залучення українських ВНЗ у перетворення в освіті, започатковані Болонським процесом, які передбачають високий рівень компетентності в іноземній мові випускників різних спеціальностей. Система навчання у ВНЗ має бути здатною забезпечити готовність випускників до професійної самореалізації в інформаційному суспільстві. В умовах інформаційного суспільства професійне міжкультурне спілкування здійснюється не лише за безпосередніх контактів представників різних лінгвокультурних спільнот, але все частіше опосередковується технічними засобами, що постійно оновлюються. Ці засоби забезпечують доступ до іншомовних інформаційних ресурсів, необхідних для неперервного розвитку спеціаліста у динамічному світі професії. Під впливом вказаних чинників змінюються вимоги до іншомовної компе-

тенції випускників ВНЗ. Формування такої компетенції вимагає створення системи навчання іноземної мови, що спирається на сучасні підходи до вищої професійної освіти, а також нові технології навчання. Створення якісної системи навчання іноземної мови у ВНЗ неможливе без урахування потенціалу нових технологій навчання. Серед них особливе місце належить інформаційно-комунікаційним технологіям навчання. Це, насамперед, робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов, дистанційні технології в навчанні іноземних мов, використання електронних презентаційних засобів та інтернет-ресурсів, нові тестові технології, тощо.

Рівень економічного та технологічного розвитку сучасної світової спільноти вимагає від майбутнього спеціаліста формування досвіду існування в інформаційному просторі, тобто — інформаційної компетентності. А оскільки для сучасних студентів це новоутворення є особливо значущим, не можна пройти повз можливість об'єднати обидві цілі, що стоять перед сучасною професійною освітою: формування іншомовної та інформаційної компетентностей у студентів ВНЗ у процесі вивчення курсу іноземної мови.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності студентів розглядається як одна з основних складових сучасної вищої освіти, основним напрямом розвитку якої є впровадження в навчальний процес засобів сучасних інформаційних технологій. Роль професійно-орієнтовного навчання іноземної мови зростає, видається велика кількість підручників та посібників, орієнтованих на професійне спілкування з огляду на важливість врахування мовних та стилістичних особливостей спілкування у конкретній професійній сфері. Значний досвід з проблем використання засобів сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі висвітлено в працях Ю. Машбиця, Р. Гуревича, Е. Полат, О. Крюкової, В. Клочка, Л. Карташової.

Формулювання цілей статті. Процес застосування сучасних технологій у професійно-орієнтовному навчанні іноземної мови потребує подальшого теоретичного осмислення, а саме: необхідно обґрунтувати важливість та умови формування у студентів іншомовної професійної інформаційно-комунікаційної компетенції та визначити роль викладача у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ряд дослідників, проаналізувавши сучасний стан викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах освіти, стверджують, що викладачі іноземних мов стикаються з труднощами, пов'язаними з проблемою мовної спеціалізації у різних сферах:

- недостатня кількість якісних професійно спрямованих підручників з іноземної мови для фахівців різних напрямків підготовки;
- протиріччя між зростаючим обсягом інформації, який потрібно дати студенту, та обмеженою кількістю навчального часу;
- недостатнє врахування психофізіологічного розвитку студентів і їх індивідуальних здібностей до навчання.

З метою вирішення поточних проблем, пов'язаних зі станом методичного забезпечення процесу поглибленого професійно-спрямованого навчання іноземної мови, викладачі змушені шукати нові ефективні методи та форми навчання. У пошуках ефективних шляхів формування та вироблення стратегії мовної освіти педагогічна наука звертається до різних джерел та залучає сучасні інноваційні засоби, які включають інформаційні технології [6, 7].

Аналізуючи праці науковців, та практику професійно-спрямованого навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах, можна виділити такі способи використання сучасних інформаційних технологій з метою організації навчального процесу з іноземної мови:

- Комп'ютерна підтримка організації навчального процесу з іноземної мови, коли комп'ютер виступає як засіб, що забезпечує індивідуальну роботу студентів [5].
- Демонстрація навчальної інформації для групової роботи під керівництвом викладача; комп'ютер використовують як джерело структурованої інформації чи як засіб для організації навчання усного мовлення в груповому режимі під керівництвом викладача (комп'ютер повністю чи частково замінює викладача як джерело інформування) [7].
- Обробка та зберігання інформації. Такий спосіб використання комп'ютера доречно застосовувати з метою створення різноманітних баз даних, таких як спеціалізовані чи додаткові словники тощо [5].
- Обмін повідомленнями з метою організації спілкування на міжнародному рівні за допомогою телекомунікаційної мережі. В такий спосіб відбувається практичне застосування знань з іноземної мови в процесі роботи над спільними міжнародними проектами [5].
- Отримання навчальної інформації в умовах індивідуального навчання за допомогою комп'ютера в режимі самостійного доступу до телекомунікаційних мереж. Це можна розглядати як приклад дистанційної роботи з елементами навчальної інформації [2].
- Діагностування та контроль знань з іноземної мови.

Аналіз впливу сучасної освітньої парадигми на систему навчання іноземної мови в немовному ВНЗ показав необхідність опори при розробці цієї системи на професійно-орієнтований підхід до навчання, на діалогічність, відкритість для студентів усіх етапів навчального про-

цесу, на активні методи навчання, що забезпечують моделювання ситуацій професійної комунікативно-пізнавальної діяльності з урахуванням сучасного середовища комунікації, та ідею безперервної освіти (самоосвіти), що передбачає формування у студентів здатності самостійно вчитися протягом всього життя і вимагає розвитку автономності студента.

Крім того, у відповідності до сучасної освітньої парадигми, нова система навчання іноземних мов повинна спиратися на компетентнісну модель підготовки професіонала, в рамках якої цілі і результати освітнього процесу формуються на основі інтегрованих характеристик випускника. Співставлення різних трактувань компетентнісного підходу виявило, що володіння іноземною мовою і процес оволодіння нею представляють собою основу для формування компетенцій випускника ВНЗ. При цьому важливо, що здатність до іншомовного спілкування і володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, які входять до ключових професійних компетенцій спеціаліста, розглядаються в комплексі, так само як інтелектуальна і комунікативна компетенції, що зумовлює необхідність формування цих компетенцій у нерозривному взаємозв'язку.

Оскільки мережа Інтернет займає важливе місце серед засобів спілкування та обміну інформацією, слід відзначити її роль у професійній комунікації. В мережі Інтернет виникають віртуальні репрезентації численних міжнародних соціальних спільнот, в тому числі професійної (науково-професійної) спрямованості.

Зважаючи на те, що до переліку цілей навчання має увійти формування іншомовної професійної інформаційно-комунікаційної компетенції студентів, слід визначити умови, що сприяють її розвитку в умовах застосування інформаційних технологій навчання а саме:

- наявність аудіо, відео, комп'ютерних, інтерактивних засобів навчання;
- організація процесу навчання, із застосуванням інформаційних технологій, в тому числі ресурсів мережі Інтернету;
- необхідний рівень сформованості інформаційної компетентності викладача;
- підбір різноманітних форм, методів і прийомів навчання в умовах застосування електронних засобів, що враховують специфіку конкретного освітнього рівня;
- реалізація самостійної проектної діяльності студентів;
- особистісно-орієнтовне навчання, що актуалізує розвиток професійно значущих мотивацій, емоційних і когнітивних якостей особистості: толерантність, повагу до національної культури і традицій як

умову забезпечення успішного міжнародного спілкування, формування нових понять і способів дії;

- компетентнісний підхід, що посилює мотивацію, яка підвищує рівень сформованості компетенцій з дисципліни «Іноземна мова» і успішність міжкультурної комунікації;

- урахування міжнародних і вітчизняних стандартів якості професійно-орієнтовної освіти в умовах єдиного освітнього простору;

- єдність особистісно-орієнтовного, комунікативно-спрямованого та професійно-діяльнісного підходів в системі мовної професійно-орієнтовної підготовки студентів ВНЗ;

- діагностика та моніторинг рівня сформованості компетенцій і динаміки розвитку професійних інтересів в умовах застосування нових інформаційних технологій;

- індивідуалізація і диференціація навчання.

Застосування інформаційних технологій в навчанні має відповідати наступним принципам: відповідності цілі використання інформаційних технологій учбовим цілям; комплексності та системності; комунікативності та ситуативності; проблемності і пізнавальної направленості; адекватності застосування комп'ютерних засобів як інструмента пізнання; підвищення ступеня складності; інтегративної цілісності усіх форм учбової діяльності [4].

Особливістю автоматизованих засобів навчання є те, що вони поступово беруть на себе функції інших засобів навчання, при цьому комп'ютер набуває статусу комплексного, інтегрованого і універсального технічного засобу навчання. В контексті навчання іноземної мови в непрофільному ВНЗ комп'ютеризовані засоби навчання слід розглядати як середовище засвоєння опосередкованих комп'ютером форм читання і письма, що відповідають сучасній професійній комунікації, середовище моделювання іншомовного професійного спілкування, джерело іншомовних професійно-орієнтовних навчальних матеріалів різного рівня складності (Інтернет), середовище створення і оновлення професійно значущих продуктів навчальної діяльності у вигляді банків інформації (словників, таблиць, схем, текстів, комп'ютерних презентацій та ін.).

Нове середовище навчання, що створюється завдяки програмним засобам, передбачає більш незалежну учбову діяльність студента, безпосередній зворотній зв'язок, безперервне оновлення змісту навчальних матеріалів та швидкий доступ до них, більше можливостей для індивідуальних форм навчання (варіативність змісту). В той же час, нове середовище навчання не виключає, а передбачає спілкування між студентами, викладачами і студентами, спільні форми роботи в гру-

пах і командах, надає можливість автентичного міжкультурного спілкування.

Не до кінця вирішеним залишається питання оптимального співвідношення занять з іноземної мови, які проводяться під безпосереднім керівництвом викладача, та таких, на яких студенти самостійно здобувають та опрацьовують матеріал за допомогою засобів сучасних інформаційних технологій (СІТ). Впровадження засобів СІТ ні в якому разі не зменшить потребу у викладачеві, а вимагатиме від викладача здатності використовувати всі засоби для досягнення продуктивної самостійної діяльності студентів. В таких умовах докорінно змінюється зміст професійної діяльності викладача, яка спрямована на забезпечення самостійної роботи студента в комп'ютерному середовищі. Однак незаперечним є той факт, що заняття, яке проводиться під безпосереднім керівництвом викладача, не має на меті стовідсоткове втручання викладача у навчальний процес. Студентам необхідно виділяти час на підготовку домашнього завдання, на закріплення вивченого матеріалу, що також є невід'ємною частиною навчального процесу з іноземних мов. Рішення студента самостійно опанувати навчальний матеріал за допомогою спеціально розробленого програмного забезпечення за відсутності контролю з боку викладача, на думку фахівців, може унеможливити належний розвиток комунікативних здібностей студента, набуття яких вимагає попереднього опанування навичками ведення повноцінного монологічного та діалогічного мовлення.

Висновок. Наявність доступного для студента віртуального іншомовного середовища дозволить викладачу ставити перед студентом широкі коло пошукових та дослідницьких задач з використанням іноземної мови, що вимагають мобілізації, напруження розумової діяльності студента в ході їх вирішення, що є засобом реалізації принципу активності студента. Застосування автоматизованих засобів навчання іноземних мов здатне збагатити зміст принципу наочності навчання за рахунок нових способів пред'явлення інформації, інтеграції всіх відомих форм наочності.

Процес набуття іншомовної професійно-спрямованої компетентності необхідно базувати на використанні засобів сучасних інформаційних та комунікативних технологій. Розробка навчальних курсів, орієнтованих на використання сучасних інтерактивних технологій, дозволяє побудувати таку схему навчання, яка поєднує традиційні та комп'ютерні форми організації навчального процесу з оволодіння професійно-спрямованими іноземними мовами. Використання існуючого навчального програмного забезпечення а також ресурсів мережі Ін-

тернет з метою підготовки фахівців різних спеціальностей з професійно-спрямованими знаннями з іноземної мови потребує розробок нової технології навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах.

Методичні форми роботи з програмним забезпеченням можуть включати засвоєння нового матеріалу, закріплення матеріалу з використанням тренажерів, використання програм-перекладачів при опрацюванні складної технічної інформації, перевірка грамотності та правопису іноземною мовою, використання програм-тренажерів для поповнення словникового запасу, закріплення знань з граматики тощо. В поєднанні з традиційною системою організації навчального процесу, засобів СІТ дозволяють зробити навчальний процес продуктивнішим.

ДЖЕРЕЛА

1. *Гуревич Р. С.* Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навчальний посібник для студ. пед. ВНЗ і слухачів ін-тів післядиплом. освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. — К. : Освіта України, 2006. — 390 с.
2. Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору : збірник наукових праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Ін-т засобів навчання АПН України. — К. : Атіка, 2004. — 240 с.
3. *Карташова Л. А.* Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземним мовам. Наука і сучасність. Педагогіка. Філологія: збірник наукових праць. — Т. 39 / НПУ ім. М. П. Драгоманова. — К. : Логос, 2003. — С. 55–65.
4. *Ключко В. І.* Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій: монографія / В. І. Ключко, М. Г. Прадівляний. — Вінниця : ВНТУ, 2009. — 196 с.
5. *Крюкова О. П.* Самостоятельное изучение иностранного языка в компьютерной среде (на примере английского языка) / О. П. Крюкова. — М. : Логос, 1998. — 128 с.
6. *Машбиц Е. И.* Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения : Педагогическая наука — реформе школы / Е. И. Машбиц. — М. : Педагогика, 1988. — 192 с.
7. *Полат Е. С.* Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : Учеб. пособие / Под ред. Е. С. Полат. — М. : Высшее профессиональное образование, 2003. — 272 с.
8. *Соловова Е. Н.* Методика обучения иностранным языкам. Базовый курс лекций : пособие для студ. пед. вузов и учителей / Е. Н. Соловова. — М. : Просвещение, 2002. — 239 с.

**Использование современных технологий
в профессионально-ориентированном
изучении английского языка**

В статье рассматривается проблема формирования профессиональной информационно-коммуникационной компетенции при использовании современных технологий обучения в процессе изучения иностранного языка. Определены условия, которые способствуют развитию иноязычной профессиональной коммуникативной компетенции студентов, при использовании новых информационных технологий.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное обучение, информационно-коммуникативные технологии обучения, профессиональная информационно-коммуникативная компетенция.

**Usage of modern technologies during
the professionally-oriented studying
a foreign language**

The article considers the problem of the formation professional information-communicative competence with help of modern technologies of teaching during studying a foreign language. The conditions which promote students' foreign language professional competence during the usage of new information technologies are defined.

Key words: professional-oriented studying, information-communicative technologies, professional information-communicative competency.